

Knooppunt voor innovatie

Bij de uitoefening van haar knooppuntfunctie dient Eindhoven in het bijzonder de uitwisseling van technologische kennis te bevorderen.

Stedelijke knooppunten

Internationalisering en Europese eenwording dwingen tot voortdurend investeren in bedrijven en bedrijfsomgeving. Overall in Europa worden grote projecten van stedelijke vernieuwing en infrastructuur aangepakt. Alleen door nog meer te investeren dan anderen kunnen we onze positie verbeteren.

Tegen deze achtergrond heeft de regering in de *Vierde nota over de ruimtelijke ordening* dertien stedelijke knooppunten aangewezen. Deze stedelijke knooppunten zijn geselecteerd op hun goede uitgangspositie in de internationale wedloop.

Stedelijke knooppunten krijgen op verschillende terreinen een voorkeursbehandeling; bij de vestiging van hoogwaardige voorzieningen, bij de planning van verkeers- en vervoersvoorzieningen, en bij infrastructurele voorzieningen als de aanleg van het telecommunicatienet. Verder wordt bij andere beleidsterreinen (milieu, regionaal beleid) zoveel mogelijk op het knooppuntenbeleid ingespeeld. Ook bij het oplossen van ruimtelijke en economische problemen, wordt sterk rekening gehouden met de bestuurlijke armslag die stedelijke knooppunten nodig hebben.

Van de dertien knooppunten bevinden zich er maar liefst drie in de pro-

vincie Brabant, te weten Eindhoven, Breda en Tilburg. Dit zegt wel iets over de economische kracht van deze provincie en over de kwaliteit van de bedrijfsomgeving. Deze kracht wordt onderstreept door het feit dat het zuiden, en de provincie Noord-Brabant in het bijzonder, een bovengemiddelde groei vertoont¹.

Knooppunt voor innovatie

In het kader van het knooppuntenbeleid heeft Eindhoven gekozen voor een hoofddaccent op 'moderne industrie' met daarmee samenhangende transport- en distributie-activiteiten en hoogwaardige dienstverlening. Deze keuze is ingegeven door het versterken van de bestaande comparatieve voordelen, en het grote belang van de industrie voor deze regio, zie tabel 1.

Uit tabel 1 blijkt dat het aandeel van de nijverheid (industrie, delfstofwinning en openbare nutsbedrijven) in het bruto regionaal produkt in de regio Eindhoven-Helmond (de Coprop-regio Zuidoost-Brabant) circa 40% is tegen een gemiddelde van 32% voor Nederland als geheel. Wat het aandeel van de secundaire sector in de economie betreft, is de regio Eindhoven te vergelijken met Zuid-Limburg, Twente, Rijnmond en West-Brabant.

Naast de sterke industriële basis, valt de regio Eindhoven c.q. de provincie Noord-Brabant op door haar sterke uitgangspositie op het gebied van innovatie, onderzoek en ontwikkeling. Qua innovatie-output scoort de provincie Noord-Brabant zeer hoog, zie tabel 2. Het lijkt niet te gewaagd te veronderstellen dat dit ook voor de regio Eindhoven-Helmond

Tabel 1. Aandeel van de nijverheid in het bruto regionaal produkt, %

	1987	1991
Twente	36,9	37,7
Groot-Rijnmond	33,4	36,3
West-Brabant	37,7	39,1
Zuid-oost-Brabant	42,8	39,1
Zuid-Limburg	38,1	39,6
Nederland	31,3	32,2

Bron: CBS, *Statistisch bulletin*, nr. 17, 1993.

1. NEI/DHV, *Projectie landelijk databestand sociaal-economische gegevens*, april 1993.

Tabel 2. Verdeling van innovaties over Nederlandse provincies, %^a

Groningen	0,6
Friesland	1,4
Drenthe	0,8
Overijssel	4,6
Gelderland	9,9
Utrecht	14,7
Noord-Holland	15,6
Zuid-Holland	27,4
Zeeland	0,4
Noord-Brabant	21,2
Limburg	1,9
Flevoland	1,6
Nederland	100

a. Deze tabel is gebaseerd op een eerste benadering in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, waarbij de produktvernieuwingen zijn geteld, die beschreven zijn in een groot aantal vakbladen.

Bron: Kleinknecht, Reijnen, Smits, *Een innovatie-outputmeting voor Nederland*, Ministerie van Economische Zaken, BTE nr. 21, 1992.

geldt. Tabel 3 geeft een overzicht van de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten van industriële bedrijven in een aantal Nederlandse regio's (Corop-gebieden). Op dit gebied lijkt de relatieve positie van de regio Zuid-oost-Brabant minder eenduidig. Zo heeft deze regio een groot aandeel in de Nederlandse industriële ondernemingen met o&o-activiteiten, terwijl aan de andere kant slechts 41% van de industriële ondernemingen in deze regio o&o-activiteiten ontplooit, tegen 46% voor Twente, Zuid-Limburg en West-Brabant. De combinatie van deze gegevens duidt op een brede industriële basis, die niet over de

hele linie in dezelfde mate bij onderzoek en ontwikkeling is betrokken.

Dit beeld wordt nog versterkt door de tweede kolom van tabel 3, die de samenwerking van industriële ondernemingen met externe o&o-faciliteiten in binnen- en buitenland betreft. Hieruit blijkt dat in de regio Zuid-oost-Brabant relatief weinig wordt samen-gewerkt op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, zeker vergeleken met de regio Twente.

Bevordering innovatieklimaat

Achterblijvende samenwerking op het gebied van onderzoek en ontwikkeling houdt een gevaar in voor de ontwikkeling van Eindhoven als een internationaal knooppunt voor innovatie. Daarom dient Eindhoven een sociaal-ruimtelijk kader te ontwikkelen, dat een positieve invloed heeft op innovatiebevorderend gedrag. Ik sluit daarbij aan bij ideeën van Friedman over de stad als een samenstel van elkaar wederzijds versterkende processen en activiteiten².

Friedman heeft een aantal hypothesen geformuleerd die voor de ruimtelijke vormgeving van steden van belang zijn, en die op de knooppuntgedachte kunnen worden toegepast. Een belangrijke hypothese is in dit verband, dat de frequentie van inventies positief gecorreleerd is met een hoge potentie voor interacties (informatie-uitwisseling en contacten). Eenvoudig gezegd betekent dit, dat als opvattingen en ideeën op elkaar kunnen botsen, daaruit iets nieuws kan verschijnen. Twee weten meer dan één. Het hebben van een

praatpaal alleen al kan iemand op nieuwe ideeën brengen.

Het gaat erom goede ruimtelijke vormen te vinden voor zinnige communicatie en interactie. Dat kan gebeuren door ontmoetingsplaatsen te creëren, gespreksfora en innovatiedagen te organiseren, enzovoort. In dit verband ondersteun ik ook gaarne het idee om een regionaal platform te formeren, waarin bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen gezamenlijk de koers voor de regionale economische ontwikkeling vaststellen³. Uit de botsing van meningen en, in het verlengde daarvan, uit samenwerking en overleg kunnen nieuwe creatieve combinaties ontstaan waarvan een innovatieve regio als Eindhoven het juist moet hebben.

Slot

Stedelijke knooppunten krijgen op een aantal terreinen een voorkeursbehandeling. Maar in essentie zal het toch van het regionale bedrijfsleven, het regionale bestuur en alle betrokkenen in de regio moeten komen, dat de kansen worden benut en de voorspelde ontwikkelingen worden waargemaakt. Een regio als Eindhoven, die uit wil groeien tot een knooppunt van innovatie, dient daarbij de achterblijvende samenwerking op het gebied van de industriële onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten met voorrang aan te pakken.

R. den Dunnen

De auteur is secretaris-generaal van het Ministerie van VROM. Hij dankt W. de Lange en N.H.M. Tetteroo (beiden werkzaam bij de Rijksplanologische Dienst) voor de voorbereiding van de tekst.

Tabel 3. De o&o-activiteiten van industriële bedrijven in vijf Corop-regio's

	ontplooit o&o-activiteiten ^a (%)	werkt samen op o&o-gebied ^b (%)	Aantal bedrijven met o&o-activiteiten
Twente	45,7	43,9	71
Groot-Rijnmond	36,8	28,2	64
West-Brabant	46,0	34,5	60
Z.O.-Brabant	40,6	29,9	83
Zuid-Limburg	46,0	26,3	49
Nederland (40 Corop-regio's)	44,1	33,4	1327

a. Het percentage bedrijven uit de steekproef (n = 2174 voor alle 40 regio's) dat in 1988 zelf o&o-werk heeft verricht en/of heeft uitbesteed.

b. Externe samenwerking van bedrijven met o&o-activiteiten met o&o-faciliteiten (bedrijven, kennisinstellingen enz.) in binnen- en/of buitenland.

Bron: Kleinknecht en Poot, *De regionale dimensie van innovatie in de Nederlandse industrie en dienstverlening*, SEO, Amsterdam, 1990.

2. J. Friedman, *Urbanization, planning and national development*, 1973.

3. NEI, *Regio Eindhoven: ambitieus met kennis*, Rotterdam, 1993.